

EDINOST

Glasilno slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edini je moč.

»EDINOST« izhaja 2 krat na teden vsako sredo in saboto o poludne. Cena za vse leto je 6 gl., za polu leta 3 gl., za četrt leta 1 gl. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v tračkah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravištvu »via Zenta 5«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torrente« Tlp. Huala; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznanih in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

O političnem položaju na Kranjskem.

S Kranjskega 7. oktobra.

Naš politični položaj je takošen, kakoršno vreme imamo. Kakor se uže dolgo dolgo nad nadležnim, škodljivim vremenom jezimo, tako se Slovenci na Kranjskem jezé uže dolgo dolgo nad sitno in škodljivo večino zdanjega deželnega zbora. Kakor pobožni naš kmet rešitve od vremena le »od zgoraj« pričakuje, tako smo tudi Slovenci rešitve od teh vsiljenih nemškutarjev v deželnem zboru le »od zgoraj« z Dunaja pričakovali, in sicer zastonj; kakor si je tudi kmet le zaman boljšega vremena nadejal, kajti še le bela zima nas otme obojih škodljivcev — in na spomlad se nadejamo pač boljšega vremena v natori in na našem političnem obnehi. Iz poročil deželnega zbora kranjskega pač berete jasno dovolj nevoljo, ki pri nas vlada. Kakor je v hudih časih nevoljen človek celo na svojega dobrega prijatelja, tako se je tudi v deželnem zboru ta »nevolja« prikazala celo nasproti svojim ljudem. Spominjam samo na interpelaciji narodnih poslancev do gosp. c. kr. deželnega načelnika Winkler-ja. Ti interpelaciji ste bili umestni in potrebni, ako so se prej po privatnej poti vsi potrebni koraki storili, odstraniti zlo, katero v resnici proti kranjske deželi, ako jej minister Conrad namerjava poslati kopicó nemškutarjskih nadzornikov, enako kakor je to storil lani slovenskim Štajercem. Rekel bi, da so se prej tudi storili drugi koraki, predno se je v zbornici rekla odločna beseda od strani naših poslancev, kateri so pač z nova pokazali, da jim je več stvar, stvar narodna, nego osoba, če je tudi narodna.

Nevoljni so pač naši poslanci lahko po pravici, ko so morali 6 let radi »ljubege miru« v veličastnej zbornici sedeti z možmi, katerim po pravici in resnici nikdar ne pripada večina v kranjskem deželnem zboru. Pošteno, veselo delovanje se prične zopet na Kranjskem le pod temi le pogoji:

1. Da se koj po sklenenem zasedanju razpusti zdanji kranjski deželni zbor, 2. da se nove volitve takoj razpišejo; 3. da se nov deželni zbor k malu potem skliče in da bode 4. novi deželni odbor delal pripravu za dostojni sprejem našega presvitlega cesarja v bodočem letu. Nadejamo se, da tej skromnej želji vlada vendar enkrat ustreže. Drugo, kar si želé kranjski Slovenci, to je, da se letos preustrojé šolske gosposke, c. k. deželni šolski svet in c. k. okrajna šolska svetovalstva tako, da Slovenci ne bodo s nova žaljeni. Ako bodo v deželni šolski svet imenovani narodni, ali vsaj pravični možje in ako se okrajnim šolskim nadzornikom ne imenujejo nemškutarji, potem ne bode vse šolstvo več v nemškutarjskih rokah, kakor je še dan danes. Naj bodo šolska načelnikstva enkrat pravična, da se bodo le prave zasluge učiteljev hvalile, potem ne bo treba javno grajati učiteljev v deželnem zboru, kakor se je letos pri nas zgodilo, kar mimo

gredé povedano — ni bilo prav taktno (kajti iz enega posameznega slučaja sklepati na splošnost — ne gre).

Če pa nam minister Konrad imenuje nemškutarjske nadzornike, če pošlje v deželni šolski svet še gosp. Mrhala in Premersteina, in vrhu tega pošlje sedanji deželni odbor še Deschmanna in Schreya v to korporacijo, in če v okrajne šolske svete, katerih je 11 na Kranjskem, imenuje ta nemškutarjski odbor po 2 x 11 svojih (ljudskih) zastopnikov — potem smo zopet za 6 dolgih let v zadevi narodnega napredka zmrzeli pri kranjskem šolstvu. Potem bomo tako dihali, kakor pod Lasser-Stremaier-jem; vsaj se tudi naši politični uradniki še zdaj le malo menijo, da imajo Taafe-ja na Dunaji in Winkler-ja v Ljubljani, kajti oni tako nemško uradujejo, kakor se uradna »Laibacher Zeitung« le naprej nemški ureduje.

Tržaška razstava.

Sirarska razstava.

Denes se je sirarska razstava odprla v nazočnosti g. namestnika barona De Pretis-a, župana tržaškega, predsednika razstave, g. Reinelt-a in še več drugih viših gospodov. Predsednik avstrijskega društva za povzdigo sirarstva, cesarski svetovalec Kaltenecker je pozdravil namestnika, kateri je na kratko odgovoril. — Vsa razstava je malega obsežka in polni komaj polovico onega prostora, kder je bila prošli teden sadjarska razstava. — Vsa stvar nij posebno velika, a pri vsem tem še precej zanimiva. — Nas je najbolj zanimalo, kar ste razstavile Kranjska in Primorska; dosti nij, a ipak je nekaj. — Sirarsko društvo iz Bohinske Bistrice je razstavilo prekrasno in dobro maslo in lepe hlebe sira, napravljenega na švicarski način. — Sir tega društva je v Trstu uže dobro znan in se dopada zaradi dobrega okusa in nizke cene. Menimo, da bo to društvo vedno boljše delalo, kolikor bolj bodo zanj zvedeli v Trstu, Istri in v Levantii.

Poseben lep sir po švicarskim načinu napravljen razstavilo je društvo planine »Hazor« na Tolminkem. Tudi ta sir je tukaj znan in si je, kakor tudi surovo maslo (puter) na milaneški način napravljen po imenovanem društvu tukaj pridobile uže mnogo konsumentov. Omeniti nam je tudi sira, katerega je razstavil g. pl. Gutmansthal-Benvenuti iz Weixelsteina. Razstavil je še gospod Jonke iz Bovca posebno dobro skuto, potem g. A. Plohl iz Gorice pri Celju kaj izvrstni mehak, pikanten sir v zavitkih v podobi malih opek, takozvani in v kupčiji uže povsod poznani »Savinski sir« (Santhaler Käse) in menimo, da smo blizu pri kraju z domačimi razstavljavci. Nij dosti, a menimo, da se bode mogel sir po Slovencih razstavljen dobro meriti s tirolskim, avstrijskim in drugim sirom.

Največ sira razstavili so Tirolci, posebno južni Tirolci, oni imajo prekrasne, velike hlebe sira po

švicarskem načinu in imajo tudi druge mnoge baže luksusa-sira

Kakor v mnogih drugih oddelkih razstave, tako imajo tudi tukaj prvenstvo izdelki, katere so razstavile grajščine na dvorjovode Albrehta na Galiskem in v Sleziji. Čuditi se je, kako veliko obrtnijo vseh vrst vzdržuje ta naš nadvojvoda; vidi se, da svoje velikanske bogatije obrača v korist splošnega napredka. Razstavili so še mnogi drugi grajščaki gališki tukaj manj znane baže sira, ki morejo vse prav dobre biti, a niso po okusu naših južnih dežel in naših inostranskih trgovinskih prijateljev. Različnih izdelkov iz mleka, posebno lepega in okusnega luksusa-sira za posladek razstavila je tudi kmetijska šola v Grotten-dorfu pri Gradcu, enako je pohvale vreden sir za desert in takozvani »Ziegelkäse«, katerega je razstavil g. J. Mihelič iz Herbersdorfa pri Wildon-u. Čehi so izložili nekoliko pikantnega mehkega sira, pa takozvane »kvarglje«, Avstrijci gorenji in dolnji so tudi izložili razno maslo, luksusa-sir in druge tukaj manj znane izdelke. Vse druge dežele so malo ali celo nič razstavile. Kakor rečeno, ni dosti, a kar je, je vredno, da se pogleda. Avstrija je sicer živinorejska dežela, a ona bi morala mnogo sira, masla in drugih enakih izdelkov izvažati posebno v jutrove dežele in na Anglesko, a v tem pogledu smo mi še vedno malo napredovali in čudno je, da Avstrija več sira uvažá, nego pa izvažá, kar nam kažejo te le številke. Leta 1881 je naša država prejela iz inostranske sira 15.391 metr. stotov, izvozila pa ga je na inostransko samo 8286 metr. stotov. Da ni izvoz sira zdatnejši, temu je uzrok, ker se naši sirarji premalo brigajo za okus inostrancev. Da pa izvoz masla ne napreduje, temu je največ kriva sleparija nekaterih tržaških in tudi štajerskih, kranjskih prekupovalcev, ki so pošiljali čez morje mesto dobrega čistega masla, ono nezdravo smes, v kateri se nahaja loj, barva, pa le malo pravega masla. V Egiptu bilo je avstrijsko maslo močno iskano, a v zadnjem času zgubilo je ves kredit in na njega mesto je stopilo rusko maslo. Toliko v ravnanje našim domačim sirarjem in maslarjem z opombo, da je le realna kupčija trajna in dobra.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Cesar je 4. t. m. potrdil v državnem zboru skleneno postavo o volilni reformi. To je najvažnejši politični dogodek zadnjega časa v notranji naši politiki. To bo imelo velik upliv na volitve v državni zbor in vsled tega se bodo morali predugaciti tudi zakoni o volitvah v deželne zbore in mestne zastope, ker naravno je, da državljani, ki ima volilno pravico za državni zbor, sme voliti tudi v deželne in druge zastope. Bistvena določila tega novega zakona sta

in l. 1782 (torej pred sto leti) je ukazal, da se imajo zapreti vsi samostani moških in ženskih, ki nimajo posebne službe po duhovnijah ali pri šolah, potem l. 1785 sploh vsi oni samostani, ki niso neobudno potrebni. Do l. 1786 je bilo po Avstriji 738 samostanov zaprtih, redovniki in redovnice so se razkropili, premoženje se je poprodalo in iz onega denarja je nastal tako zvan: verski zalog (Religionsfond). L. 1783 je ustanovil cesar Jožef II. središčna semenišča (centralseminar). Za naše kraje so morali bogoslovci hoditi v Gradec. Odpravil je mnogotere bratovščine ter njih premoženje uporabil za druge državne ustanove.

V Trstu in po tržaškejši škofiji je bilo, kakor sploh po vsej državi, premnogo bratovščin: Znamenita je ona sv. Jožefa v Ricmanjih, ki se je bila začela l. 1749 in je imela mnogo družabnikov tudi iz visocih krogov, celó sam cesar Jožef II. ko je bil še kot nadvojvoda, bil je vpisan. Slovenska knjižica, v kateri so popisane tačasne prigodbe v Ricmanjih, bila je tiskana početkom tega stoletja in l. 1880 je sedanji g. kapelan A. Kuhn izdal zanimivo knjižico, pa v nemškem jeziku: »Gebet zu Joseph!« (Pojdite k Jožefu). Dve leti pred (1878) se je v Trstu natisnola slovenska knjižica: Sveti Jožef v Ricmanjih, kratek popis začetka božje poti k sv. Jožefu v Ricmanje. — V novejšem času se je zopet probudila ta božja pot, kakor tudi mnogo drugih, ki so bile za časa cesarja Jožefa prepovedane.

(Dalje prihodnjič.)

Podlistek.

Trst in okolica.

(Zgodovinske črtice, piše M. Skalovič.)

(Dalje.)

Visoke in blage namene je imel sicer cesar Jožef II., toda preveč se je ravnal po nazorih svojih »liberalnih« ministrov, in tudi po svoji glavi: skoro vsaka misel, ki mu je v glavo padla, morala je postati zakon-postava za vso državo, brez razločka narodnosti, navad, šeg in starih pravic posameznih dežel. Hotel je vse zenačiti, vse na Dunaji centralizirati (vsredotočiti), en jezik (nemški) povsod uvesti, eno vero, nekako avstrijsko narodno, samosvojo, ustvariti. A te spremembe in preustrojenja so mu od strani prosto mišljakov in framasonskih privržnikov veliko hvalisanja in poveličanja, a od strani vernega ljudstva pa veliko graje in nezadovoljnosti prouočile. Framasonstvo se je ustanovilo na Angleškem l. 1717, z glavnim načelom, katerega se drže trdno še dan današnji »učenjaki« (vse vere ali verstva imajo polagoma se umaknoli glavni veri: »človek naj ima le človeško natoro in nje vsestranski razvoj kot največji uzor«: humaniteta). Iz Angleškega je framasonsko društvo svoje podružnice ustanovilo najprej na Francoskem v Parizu (1725), potem na Irskem v Dublinu (1730), na Laškem v Florenci (1733), isto leto v Bostonu na Amerikanskem; l. 1737 v Hamburgu; l. 1740 v Berolinu na Pruskem: beznica (loža) »k trem

svetovnim krog!am«, ki še dan danes obstaja in ima 173 podružnic pod seboj.

Oče cesarja Jožefa, ko je bil na Belgijskem, vpisal se je uže l. 1731 mej framasone, in ko je postal soprog mnogo plemenite Marije Terezije, poklical je kot cesar Franc I. iz Belgije svojega sobrata framasona, nekega Van Swieten-a, dvornega zdravnika Marije Terezije, in poznejega predsednika dvorne šolske komisije. Po vsej Evropi je takrat nek poseben protikrščanski veter plal, in ta veter je tudi avstrijski dvor seboj potegnil. Uže pod Marijo Terezijo se je v duhovskih zadevah mnogo spremenilo: nekaj sicer na bolje n. p. da se je l. 1751 za vselej odpravila oglejska nadškofija (patrijarhat) ter primernoše razdelila v dve, namreč v goriško vrhovno škofijo in vidamsko. V Gorici se je ustanovilo bogoslovsko semenišče in Marija Terezija je podarila glavnicó, iz koje obresti naj se vzdržuje tudi šest bogoslovcev tržaške škofije. In tudi drugod so se ustanovile nove škofije. A po tadajnih nazorih so mislili, da papež ima preveliko oblast, zatore se je uvedlo za razglas papeževih pisem kraljevo dovoljenje (placetum regium) uže l. 1749 in se ponovilo l. 1767. In l. 1776. Potem se je l. 1773 prepovedalo vsakatero neposrednje občevanje z Rimom, in ljudje ne smejo več v Rim na božjo pot hoditi; duhovniki, da ne smejo denarja za misijone ali za papeža iz dežele pošiljati. Praznikov število se je zmanjšalo za 24 dni, isto tako so preobilne shode in procesije prepovedali. Cesar Jožef II. pa je prepovedal l. 1781 v Rim hoditi v bogoslovski ustav, (collegium germano-hungaricum),

načrtana v §. 2 in 9. Prvi določa, da se imajo voliti udje velikega posestva na Češkem v šest skupinah. Prvo skupino sestavlja fidejkomisijsko veliko posestvo; njegov volilni okraj je vse češko kraljestvo; drugo veliko posestvo pa voli v petih skupinah.

Po §. 9 pa imajo volilno pravico tudi tisti občinarji, ki plačujejo najmanj pet goll. državnega neposrednjega davka. S tem pa se je ustavna svoboda jako razširila, ker se je mnogo občinarjem dala ustavna pravica, to je nižjemu ljudstvu posebno ugodno, ker bo odslej imelo več upliva na državno zakonodajstvo.

Na Dunaji je zdaj več visocih gostov in sicer: saksonske, grške in srbske kralji, pruski princ Viljem, bavarski princ Leopold in japonski princ Arisugarra.

Za ministra deželne brambe je imenovan grof Raday.

V Kranjskem deželnem zboru, o katerem bomo še obširneje govorili, narodni poslanci v vsakej seji odkrivajo grehe, katere dela narodu v škodo nemškutarska stranka.

Koroški deželni zbor je 6. t. m. sklenol poslati zahvalno pismo cesarju, ker je tako obilo pomoč dal po povodnji poško lovanim Tirolcem in Koroščem.

V moravskem deželnem zboru se narodni poslanci bojujejo za volilno promembo, a gotovo je, da podležejo, a ne za vselej, pride uže doba, ko se zmaga pripne na njihovo zastavo. Ustavovercevi zmage so Pirhove zmage.

Novi praški župan Černy je 8. t. m. prisegel v roke deželnemu namestniku, ter v odgovoru na čestitanje rekel, da mesto Praga ne sme biti bojišče, ampak obeh narodnosti poprišče v dosegu vseh plemenitih namenov. Zagotovil je, da bo delal v duhu pravice in narodne spravnosti za obe narodnosti.

V Zagrebu se posvetuje posebna komisija o predrugačenju uprave. Nasvetovalo se je, naj se ustanovi 100 okrajnih mešanih gosposk, to je tacihi, ki bodo oskrbovale politične in sodne zadeve, potem 15 kolegijalnih sodnij in dve deželni sodniji, v Oseku in Zagrebu. Poroča se, da večina ni za združenje političnih in sodniških gosposk. — Mi od naše strani smo odločno zoper tako združenje, v Cizlitaviji je rodilo jako slab sad, ker je povsod kraljevala politika, pravica pa jej bila večidel dekla, ki ni imela prostih rok, ampak večkrat je morala grešiti zoper večne zakone, da je stregla časnim zahtevam, ki so jej bile dostikrat popolnem nasprotne. Sodnik se mora posvetiti samej pravici, če je odvisen od družih oseb ali napotkov, ne more pravično soditi.

Ogerski časniki trdijo, da je rabuko zoper jude povzročil nemški »Schulverein«; časnik »Nemzetu« piše o tem mej drugim to le: Nemški »Schulverein« je borilte zoper antisemitizem, ker on se sabo ne vlačil le germanizacije, temuč tudi sovraštvo mej narodi, kakor kugo volnata bala. On ne širi omike, ampak le zabitoz in temo. On ne oznanjuje pobratimstva mej narodi, ampak le draži in ščuje jih mej sabo. In zato so v Požunu napadli jude, ker je tam nemški »Schulverein« svoje korenine zasadil; v drugih mestih pa ni bilo proganjaja, ker se v teh ni mogel vgnjezditi.

Na Ogerskem zahtevajo judje vojaške brambe tudi v tistih krajih, kder ni bilo nobene rabuke, in če se jim prošnja ne dovoli, vedó se proti kmetom izivno ter jih opozarjajo, da so drugod napadi na jude. Tako ti ljudje porablajo v svojo korist tudi rabuko, ker vojaki dajo zaslužek, kamor pridejo.

Glavni vodja hrcegovinskega upora, Kovačević, prestopil je v Črnogoro ter se uselil v Nikšiču. Pregovorila ga je k temu črnogorska vlada, ker je on črnogorski podanik, da tako razodene Avstriji, da ni prijateljica uporu. Ker so hrcegovinski uporeci zgubili s Kovačevićem svojega glavarja, gotovo se razidó in pomiré.

Vnanje dežele.

Mej Vatikanom in italijansko vlado so odnošaji zelo napeti. Italijanski tribunal se je začel vtikati v papeževe pravne zadeve i razsojati o necej civilnej pravdi zoper Vatikan. Papež se je temu počenjanju uprl in vsled tega postavil lasten tribunal.

Na Italijanskem bodo nove volitve v državni zbor v 29. dan oktobra in 5. dan novembra. Obe stranki, vladna in opozicijska na vse kriplje delate, posebna poslednja je raztegnola svojo agitacijo po vsej Italiji. Tej močnej stranki Italija še ni dosti velika, zato vedno zahteva, naj se vojaštvo pomnoži.

Na Bolgarskem novi trgovinski minister tako dela, da so Bolgari ž njim jako nezadovoljni. Rusi ga pa zelo črté. Načrt železnice mej Sofijo in Ruščukom je zavrgel, ker neče z Rusijo zveze, od katere Bolgari v stratežičnem in trgovinskem oziru veliko koristí pričakujejo, on hoče zvezati bolgarsko železnico z avstrijsko, da bi potem Nemci in judje Bolgarijo poplavili; sploh postavlja on v službe same tuje, le domačine in Ruse pa popolnem prezira. Tako ravnanje mu gotovo k malu vrat zlomi.

Knez Bismark, kar je zdaj dokazano, prizadeval si je napraviti razpor mej francosko in angleško vlado; on je bil najbolj vzrok, da se francoska vojska ni vdeležila z angleško vred pri pomirjevanju Egipta; a Bismarku je ta pot izpodletelo, obe vladi, angleška in francoska, spregledale ste Bismarkovo lisienost ter Bismarku v veliko nevoljo ostale dobri prijateljici.

Razpor mej Turčijo in Grško v mejnih zadevah je poravnán.

Preiskave; ki se vrše v Kajiri, dokazale so, da so bili vodji upornikov v Egiptu v vednem porazumenju s turškim sultanom, celo še takrat, ko je sultan razglasil Arabi pašo za upornika. Angleška sodnija ravna z Arabi pašo, kakor z vsednjim hudodelcem, jedi se mu dajo, kakor razbojnikom in celo tobaka ne sme piti. Skoraj brez dvombe bo k smrti obsojen.

V Aleksandriji se je sestavila mejnarodna komisija, ki ima pozvedeti škodo, katero so uporniki storili Evropcem s požiganjem in ropanjem, ter določiti, kako se ta škoda pevrne.

Mej angleško in turško vlado je zopet nastala neka mržnja; turška vlada proganja one osebe, ki so hodile v Egiptu Angležem na roko; Gladstone pa, kar je znano, ne briga se mnogo za Turke i ne bi nobene solze pretočil, ako se Turci iz Evrope izžene; po nekih znamenjih soditi, podpira on Grško zoper Turčijo.

Dopisi.

Iz koprškega okraja 6. oktobra.

Da človek le en malo pogleda skozi okna c. kr. okr. koprskih uradov, mora se čudom čuditi, kako se tu lahonsko trdno drži na nogah. Zakaj? Teza ne bomo preiskavali, mnogo uzrokov je uže vsakemu znanih, le c. k. vlada ni še prodrla goste istrske megle sè svojim vidom.

Nov uradnik, ki pride v koprške uradne kroge, pade koj v mreže lahonskega, in mora glesati po dobro nam znanje lahonskeje godbi. Človeku, ki zna, kako se delajo Oberdanki, ki zna, kako se odgojevajo po šolah mladeniči, kateri begajo v Rim, kadar jih kliče vojaška tromba v boj za čast domovja in cesarja — človeku, ki vse to zna, ni za zlo jemati, če tu misli na Mašijo ali Komoro ali vsaj na nekaj enacega.

Pa čujte resnično dogodbo. C. k. davkarija koprška prosí c. k. sodnijo koprsko, naj jej dovoli ru-beženi na posestvo nekoga slovenskega kmeta, zoper zastalnih davkov. Davkarija piše nemško, sodnija odgovori laško — a ubogi slovenski kmet, če hoče znati svojo nesrečo, mora jo nositi od Poncija do Pilata, da mu jo kdo raztolmači. Če pa en c. k. urad ne spolnuje postave proti drugemu c. k. uradu, pomisli, čestiti čitatelj, kako se tu godi slovenskemu kmetu, katerega lahonsko i irendentarstvo zverinsko sovraži. O davkariji naj še omenim, da je gospod Schöfel v nižje avstr. dež. zboru stavlil ostro interpelacijo do c. k. vlade o čudnih razmerah v Mödlingu, pa tudi tožil je o krivicah, katere se tam kmetu godé. Da bi »Edinost« prinesla ono interpelacijo, vsak čitatelj bi izmej nas mislil, da se je ona c. k. davkarija preselila iz Mödlinga v Koper. O teh — čudnih razmerah drugi krat.

Iz Gorice, 9. oktobra.

(Potovalni kmet. učitelj. — Šolske vesti. — Baron Pretis v Gorici. — Domača zabava podpornega društva. — Čitalnična 20 letnica.)

Kakor je »Edinost« uže v svojem času poročala, imenovan je neki Ivan pl. Baldini, izšolan kmetijski visokošolec, za potovalnega kmetijskega učitelja za Trst in Goriško; to je, ni prav imenovan, ampak pogodbeno najet. C. k. namestnija je sklenola ž njim službeno pogodbo za eno leto in če se sponese, podaljša po tem pogodbo od leta do leta. Potovalni učitelj mora po svojej službenjej instrukciji najprej za to skrbeti, da se natančno seznaní s kmetijskimi razmerami v deželah, za katere je postavljen, da spoznane pomanjkljivosti in napake podučevaje odpravlja in sploh na vse strani pospešuje kmetijstvo. On pripada pol neposrednjoj oblasti c. k. namestnije, dobiva od nje povelja in vodila, pa mora v vednej dotiki biti s c. k. svilariskim in vinokemličnim poskuševališčem v Gorici in s kmetijskimi zavodi, ki se nahajajo v deželi. — Glavna njegova naloga je, da podučuje kmečko ljudstvo in da pri svojih predavanjih tudi vse to praktično razkazuje, kar uči.

Potovalni učitelj mora imeti vsako leto vsaj 30 predavanj v tistih občinah, katere mu določí namestnija. Govoriti mora v dotičnem deželnem jeziku, razločno in razumljivo vsakrat po 1½ uro; z ljudstvom mora uljudno občevati ter vzbujati v njem zanimanje za to, kar predava. Letna njegova plača znaša 1000 gl. in 500 gl. dobi popotnine.

Namen je dober, učiteljeva službena instrukcija modra in poštena — skušnja bo kazala, ali bo kaj kruha iz te moke. — Gorica je oživela, od kar je zopet s počitnic privrela nadepolna šolska mladina. — Slovenskih učencev se je letos prav mnogo oglašilo za gimnazije, — a nemščina jih je lepo število nazaj potisnola v pripraviljavnico in v 4. razred deške državne šole. Ta šola se prav lepo razvija ter se je pridobila splošno zaupanje; to pričajo polne šolske sobane — in kakor se nam pripoveduje, polni jih le bolj odbrana šolska mladež.

Tudi na deklško vadicno, združeno z ženskim učiteljščem, ponuja se prav mnogo uka željnih in potrebnih deklic — »a kam ž njimi?« prvi g. ravnatelj v največjej zadregi. »Prostori so pretesni, v prvi razred ne morem sprejeti več, nego 12, k večjemu 13 Slovenk in toliko italijank. Žalostno, zares prav žalostno, da je tako dragoceni zavod v tako nespobnem poslopju! Kam naj pošiljajo slovenski roditelji in kam nepremožni Nemci svoje deklice v šolo, ko ne dobivajo na c. k. državnej šoli prostora? Slovenci nemajo v Gorici nobene druge deklške šole, Nemci pa samo ono šolskih sester, kder treba plačevati od vsacega otroka po 4 in po 5 gl. na mesec. Ti in oni smo torej primorani, zaradi pomanjkanja prostora v državnej šoli, bodi svoje deklice, kolikor moremo, sami podučevati, ali pa puščati, da se politiljančijo v mestnih šolah. Pri tem pa plačuje država znamenito najemščino, za slabo, nezdravo poslopje in po 1000 gl. plače vsakej učiteljici in po 750 gl. vsakej podučiteljici, za to, da podučuje po 25, 30 ali malo več otrok, ko se mora ubogi, velik revnejše plačani ljudski učitelj vsakdan mučiti s 100—150 otrok. Zares žalostno!

Ker uže govorimo o vadicni, naj povemo, da je vis. ministerstvo v občno radost vsem pravicojubnim in nepristranskim tukajšnjim šolnikom in nešolnikom potrdilo za podučiteljico na tem učilišču gospodičico Mateuz, prekrižavši s tem predlog našega deželnega šolskega sveta, kateri je hotel vrinoti na dotično mesto hčerko necega vpokojenega visocega uradnika. Spričevala imate sicer obe prav dobri; a gospoščina Mateuz službuje uže tri leta v občno zadovoljnost,

odlikuje se po svojej ponižnosti in zna dobro zraven nemščine tudi oba deželna jezika. O njej vemo, kaj imamo, o unej govore le spričala — in to ni vselej dosti.

Te dni se je mudil gosp. cesarski namestnik Pretis v Gorici. Prišel si je menda glavo hladiti — po vročih dneh, ki mu jih je prizadevalo cesarjevo potovanje po Primorskem. Mogoče tudi, — pa kaj bomo ugibali? saj veste, da bomo imeli k malu volitve novih deželnih poslancev. O tem bi bilo zanimivo govoriti — kaj ne da? a bolje je, da začnó poprej drugi.

Naše podporno-bralno društvo je imelo sinoči prav prijetno domačo zabavo v proslavljenjej cesarjevega imendana. Občinstva sicer ni bilo prav mnogo, ker je bilo vreme tako neugodno, da zvonanji udje prav niso mogli priti; a kar nas je bilo, bili smo jako zadovoljni, da smo bili in Bog ve, da smo še danes zadovoljni. Naš preč. gospod podpredsednik dr. Gregorič nam je napravil tako pošteno, »govorancijo«, da smo ga kar z odprtimi usti poslušali in ko nam je našega preljubljenega deželnega očeta in vladarja tako pred oči postavil, kakor je vreden ter mu navdušeno nazdravil, zagrmili smo ednodušno: Bog živi ga na mnogo leta! da bi se bil moral sam slavljence od veselja zjokati, ko bi nas bil slišal. Potem je bilo srečkanje na dva dobika in lepo, ubrano petje s pomočjo naših vrlih Šempetercev pri pošteni kapljici — dokler je ura udarila polnoči. Na veselo svidanje!

Goriška čitalnica bo praznovala proti polovici prihodnjega meseca novembra dvajsetletnico svojega obstanka. To mora biti za nas Goriške Slovence prav zgodovinski dan, kojega treba dostojno praznovati.

Domače in razne vesti.

Cesarjeva milost. Cesar je dovolil pri atentatu 2. avgusta po vrženej bombi ranjenemu veteranu *Mihailu Gasparšicu*, kateremu so v bolnišnici morali nogo odrezati, tristo goldinarjev letne podpore za vse žive dni iz lastnega premoženja. Ko so to naznanili obdarjencu, zahvalil se je z solznimi očmi. Noga se mu je uže tako zacelila, da v malo dneh zapusti bolnišnico.

Tržaški namestnik, baron Pretis bode vzel, kakor se sliši, še pred zapretjem razstave daljni odpust ter odšel na daljno pot; obiskal bode nekda Carigrad in druge jutrove dežele. Vrne se morda še le konec novembra.

Za poškodovane po povodnji na Tirolskem in Koroškem je tržaški mestni zastop dovolil 1000 gl.

Tržaška razstava. Čuje se, da se je sprožila misel, naj se razstava za 14 dni podaljša i naj se dohodki poklonijo po povodnji poškodovanim Tirolcem in Koroščem. Razstavljajci, posebno oni, ki so veliko razložili, niso sicer s tem zadovoljni, vendar je upati, da privole. Vstopnina bi se zelo znižala, da bi več ljudstva razstavo obiskalo. — Včeraj se je odprla sirarska razstava.

Škof, tržaški in porečki, mil. gosp. dr. Zorn in dr. Glavina, bila sta v ponedeljek skupaj v Kopru in ste se včeraj vrnila v Trst. Mi prinesemo to vest brez dovoljenja gospodarjev »Soče«, zato jo moramo podati čitateljem z veliko rezervno.

Imenovanje. Gosp. Ivan Kos, rojen v Kneži na Tolminskem, imenovan je profesorjem v Pazinu.

Gosp. prof. Karol Glaser, kateri je, kakor smo nedavno poročili, nastopil zopet službo na tukajšnej gimnaziji, dobil je vsled cesarjevega odloka od 21. sept. iznova odpust na eno leto za nadaljevanje svojih jezikoslovnih študij na Dunaji. Zelo se veselimo tega novega dokaza cesarjeve milosti, naklonjene našemu velenjenemu rojaku.

Davek na pivo. Cesar je potrdil sklep deželnega zbora v Trstu, po katerem se od hektolitra piva ima 50 soldov več plačevati, nego dozdaj. Torej bo znašala užitnina od hektolitra v prihodnje 8 gl. 20 sold. Tako ogromnega davka na pivo ne pohira nobeno mesto v Evropi. Brez dvombe krčmarji zdaj zopet ceno piva povišajo, kajti plačevati mora le vedno — občinstvo.

O Iredenti je prinesel znani italijanski list »Il Cittadino« zadnji čas več člankov, v katerih obsoja Iredento kakor nevarno utopijo, ki le škoduje materijalnim interesom Trsta, ki pa ne bode imelo nikoli realnega uspeha, ker Avstrija ne more popustiti Primorja in jadranskih bregov nobenemu družinu, dokler se ona naslanja na 800.000 bajonetov; a ko bi Avstrije ne bilo, silila bi Nemčija, ali pa kaka mogočna slovanska država od Adrije, tako da Italijo ni niti mogoče misliti kot bodočo posestnico Trsta, Istre in sploh avstrijskega Primorja. Gledé Slovencev pravi dalje: »Mi smo Italijani in hočemo ostati Italijani k ljubu slovanskeje propagandi, ki si dela cesto v našo deželo in ki uže več časa obdeluje v slovanskem zmislu naše prebivalce na kmetih«. Precej potem pa v prav istem članku pravi: »Resnica je, da se Iredenta poslužuje načela narodnosti, a če ima veljati to načelo, niso samo Italijani, kateri se ga morejo služiti. Zastonj je zgubljati se v domišljije; na Primorskem je največji del prebivalstva slovansko, in ta največji del prebivalstva ima prav tiste pravice, kakor Italijani in gotovo se bode Slovan za svojo narodnost bolje branil, nego Italijan, kajti narodna zavest je morda bolj živa v slovanskem kmetu, nego pa v mnogih italijanskih prebivalcih primorskih mest«. Uže zadnjič enkrat je »Cittadino« pisal, da na Primorskem prebiva polovica Slovanov, da je torej treba računati s tem faktorjem, precej potem pa je svetoval, da je treba osnovati močno stranko, ki bode branila Italijanstvo tržaške dežele, češ, da ta dežela je čisto italijanska. — Ne vemo, ali bi verjeli svojim očem, kadar vse to čitamo v enem in istem

listu in vrh tega se v enem in istem članku. Smešno je bilo čitati v »Cittadinu«, kako na eni strani priznava Slovane, na drugi pa jim zanika vsako narodno pravico v Trstu, še bolj smešno pa je bil njegov protest proti pobiranju darov v Trstu samo za Tirolce in Korosce, namesto, da bi se pobiralo tudi za onesrečene brate živeče v Italiji. To se pravi pri nas na eno stran obsojati Iredento, na drugo pa podpirati jo. Kaj še vse dočakamo pri »Cittadinu«? Kakor smo uže rekli prej enkrat: »Cittadinu« se uže zopet lupi, zapri se je in morda utegne izleteti kar naglo v obliki črno-rumenega metulja. A mi se nismo ozirali nanj, ko je gorko zagovarjal Slovanstvo, ne potem, ko se je zopet surovo norca delal iz Slovencev, ne zdaj, ko nas priznava in se tudi ne bojimo njegove italijanske stranke v novejši obliki. Mi bomo hodili svojo pot, širili rodoljubje mej našim narodom ter branili ga z vso močjo proti poitalijančevanju in naj se ono godi pod še tako patrijotičnim gaslom.

Oberdanka, ki je hotel bombe v Trst prinesiti, izročila je deželna sodnija zadnjo saboto vojaške sodniji, potem ko je preiskavo dokončala. Oberdank se bo moral zagovarjati zaradi pobege in velike izdaje. Oberdank je bil v Rimu ud republikanskega društva »Diritto dell'uomo«, ki je izvršilo pobratenje italijanskih in francoskih radikalcev pri Garibaldijevi slavnosti na kapitolu. Glavni namen tega društva je odvratanje vsacega bližanja Italije k Nemčiji in Avstriji in italijanska zveza s francosko republiko; zato podpira to društvo Iredento, da zaprečuje prijateljske odnose mej Italijo in Avstrijo. — Govori se, da se je Oberdankov pajdaš v Jakinu izkrcal i prišel v Rim. Po zadnjih popolnoma zanesljivih poročilih, je tega ptička italijanska policija prejela na Toskanskem in ker je avstrijska vlada vsled poškušena zavratnega umora zahtevala njegovo izročitev, dovedli so ga v Videm i tam avstrijske policiji izročili.

Nov potovalni učitelj kmetijstva, g. Ivan pl. Baldini, rojen Tržačan, izvrstni patrijot, častnik v rezervi, ki je absolviral najprej vinorejsko šolo v Klosterneuburg-u potem pa kmet., visoko šolo na Dunaji, začne 16. t. m. svoja kmetijska predavanja v šoli pri Sv. Ivanu, govoril bode o vinarstvu v obče in o vzdrževanju vina. — 23. t. m. pa bode predaval v šoli na Občinah. Ali v katerem jeziku bode predaval? — Kakor smo poizvedli g. Baldini zna še prav malo slovenščine, a uči se je pridno, ker se je zavezal, da se je nauči v 6 mescih, in da bode po tej dobi predaval v slovenskem jeziku. — Dobro! to nas jako veseli. — A dokler ne zna slovenščine, bi bilo skoro boljše, da v okolici in v Istri ne predava, ker italijansko predavanje je le zguba časa. — Naj se torej gosp. Baldini pridno uči slovenščine, da vestno spolni svojo obljubo; on sme potem računati na našo podporo in na podporo vsin upljivih mož v okolici.

Črnogorski knez je bil v nedeljo 1. t. m. v Trstu in odšel precej v Cetinje. Naznanil je bil, da obišče razstavo, pa ni prišel. Sliši se, da so nastala neka nasprotja mej njim in dunajsko vlado, — morda zato, ker se je slišalo, da se je osko zvezal z Rusijo. Sicer pa je ta vest le v ustavovernih časniki, katerim ne gre posebna vera.

Vožnja mej Koprno in Trstom s parnikom »Giustinopoli« je od 16. septembra vrejena tako-le: Odvoz iz Trsta: vsaki dan ob 8^{1/2} uri in ob 11^{1/2} uri zjutraj, pa ob 4^{1/2} uri popoldne. Odvoz iz Kopra: ob 6^{1/2} uri, ob 9^{1/2} uri zjutraj in ob 3 uri pop. — Ob nedeljah: iz Trsta: ob 8^{1/2} in 11^{1/2} uri zjutraj in 5^{1/2} uri pop. — iz Kopra: ob 6^{1/2} in 9^{1/2} uri zjutraj in ob 4^{1/2} uri pop.

Iz Sežane nam pišejo dne 6. t. m.: Sinoči je ulomil tat v prodajalnicu gosp. Pirjevca in odnesel denarja, kolekov in druge robe za okolo gld. 200. — To se je zgodilo po polnoči; a denes zjutraj ob 2 uri so uže imeli tatu v Trstu zaprtega; policija ga je dobila v bošketu in našla pri njemu vse vkradeno blago.

G. dr. J. Tonkli govoril je 1. t. m. pred svojimi volilci v Kobaridu, kder se je bilo zbralo okolo 500 ljudi. — Razložil je v Kobaridu blizo tisto, kar 14 dni poprej pri Rebku, povdarjal je tudi zdaj, da je vstvarjenje Slovenije, ali Ilirije najboljši lek proti Iredenti, kar tudi mi uže od vsega začetka povdarjamo. — Obljubil je novega v Kobaridu samo to, da se hoče potezati za predelsko železnico, in če to ne bo šlo, saj za zvezo o Loke čez Idrijsko dolino v Gorico. — Za predelsko železnico baje nij upanja, saj za sedaj ne, vkljub temu, da je nekda tudi sam g. De Pretis privrženec te črte; al za novo po g. dr. Tonkli-ju omenjeno črto bi bilo dosti upanja, ako bi bila enkrat izdelana črta Loka-Trst. Da je g. dr. Tonkli žel pohvalo, to se razumi, saj je govoril prav dobro in odločno narodno.

Deželni stipendij. Dež. odbor Goriški je podelil dve stipendiji za obiskovalce tehnološkega muzeja na Dunaji — in sicer ednega po 300 gld. Prosperu Vittori iz Zagraje, da se izuri v pleničarstvu in obdelovanji vrt za to obrt, enega po 400 gld. pa Juriju Trusnovcu iz Čepovana, da se izvadi v strugarstvu in rezlarstvu. — Oba tečaja sta se pričela 1. tek. meseca in se končata koncem marca prih. leta.

Razpisana služba. Na slovenskem oddelku deželne kmetijske šole v Gorici je razpisana služba kmetijskega opravilnika, kateri ima dolžnost opravljati skupaj z učenci vsa kmetijska dela na posestvu. Plače dobiva 400 gld. na leto, zraven tega ima prosto stanovanje in 5 arov zemlje za svojo rabo. — Prošnje z dokazi sposobnosti sprejema deželni odbor v Gorici do 15. novembra t. l.

Ljubljanski deželni zbor je zadnji ponedeljek končal letošnje zasedanje. Ako Bog dá, bil je zadnji po večini nemškutarski. Z njim se je na

Kranjskem zavalil kamen na grob nemškutarje, uže slovenščina, rodoljubje poganja bogato klasje!

Državni poslanec ljubljanskega mesta vitez Schneid se je zaradi slabega zdravja državnemu poslanstvu odpovedal. Na njegovo mesto kandidirajo narodnjaki ljubljanskega župana Grassellija.

Premembe v ljubljanskej škofiji. G. Mih. Lazar prestavljen je na podgimnazijo v Kranj kot učitelj veronauka in slovenščine. — Namestu g. dr. Gogale nastavljen je g. dr. phil. I. Svetina kot učitelj veronauka na višje gimnaziji v Ljubljani. — G. Anton Zupančič, profesor na bugoslovnici, imenovan je knežokofijskim konsistorijalnim svetnikom. — Novi vipavski župnik g. Matija Erjavec dobil je dostojanstvo dekana in knežokof. duh. svetnika. — G. Fran Kadunc v Kočevji nastavljen je kot župnijski oskrbnik v Drago. g. Jan, Hladnik za kurata v Goče. — G. Matija Zarnik imenovan je župnikom v Srednji vasi v Bohinji. — Prestavljeni, oziroma na novo nameščeni, so naslednji gg.: Silbar Gregor iz Kamnika v Šmartno pri Kranji; Mrčun Rok prefekt v Alojzijevišči v Staro Loko; Mekinec Fran iz Dola v Dob; Rott Gotthard iz Logatec v Cerknico; Lavrenčič Ivan kot kooperator v Logatec; Berčič Peter iz Polhovega Gradca v Kočevje; Dolinar Fran v Polhovi Gradec. — Umrla sta: Andrej Kozjek v Šmartnu pri Litiji in Lovro Poženel kurat v Vrabčah.

(Slov. Narod).

Blagoslovenje čitalnične zastave na Vrhniki se je zadnjo nedeljo jako slovesno vršilo v pričo mnogo odličnih narodnjakov in mnogo brojnega ljudstva. Kumica je bila zastavi vrla soproga odličnega našega narodnjaka, gosp. Kotnika in kum dr. vitez Bleiweis. Slavnostni govor je imel državni poslanec gosp. Klun.

Narodna zrnaga. V Ormoži so pri volitvi v okrajni zastop iz skupine velikega posestva zmagali narodnjaki z 40 glasovi proti 23. Izvoljen je bil župnik g. Svinger.

Častno izranstvo je podelil odbor žalskega trga g. Antonu Zuži, vitezu Fran Josipovega reda, kanoniku in vrhovnemu župniku v Laškem trgu, in g. Dragotinu Hauptu, c. kr. stotniku, načelniku štajerskemu konjerskemu društvu v Zalecu. Oba gospoda sta si pridobila velike zasluge za Štajersko deželo sploh, posebno pa za južne kraje. Prvi gospod je 8. t. m. obhajal demantno sv. mašo, ali šestdesetletnico, kar je bil posvečen za duhovnika.

Soča poudarja, da je bil popolnoma neresničen dopis z Goriškega v predzadnji »Edinosti« glede preč. poreškega škofa. Mi ne moremo vedeti, je-li bil resničen, ali neresničen, za dosti je nam, da ni bilo v njem nič slabega, hudega i škodljivega, i prepričani smo, da zaradi njega, razen »Soče«, nobeden ne bo jezika stegal. Naj ima tedaj »Soča« svoje veselje. Neresnica, katero moremo dokazati se vsaj 50 svedoki, pa je, da bi bil g. Nabergej pri znanem banketu napival še enkrat namestniku in čudimo se, da »Soča« to neresnico ponavlja.

Še enkrat deželne barve. Kar piše neki »Avstrijan« v štev. 39. goriškega slovenskega tednika o goriške deželne barvi in o drugih deželnih barvah, ni po vsem, ali skoro bi rekli, prav nič ni resnično. »Zastave so vzete od barv grbov dežel« piše »Avstrijan«. Da; toda zastave ne obsegajo navadno vseh tistih barv, ki se nahajajo v grbih dotičnih dežel. Da pozvemo resnico, oglejmo si nekatere grbe avstrijskih dežel: Koroški grb ima na desnem zlatem polju tri črne leve in levo rudeče polje je z srebrnim brunom prepasano. Deželna barva: rudeče-bela. Moravski grb: na modrem štitu zlato-rudeči orel. Deželna barva zlato-rudeča. Zgornje avstrijski grb: Na levem zlatem polju črn orel, na desnem rudečem dva srebrna kolca. Deželna barva: belo-rudeča. Solnograški grb: na desnem zlatem polju po konci stoječ črn lev, na levem rudečem polju srebrn počesen brun. Deželna barva: rudeče-bela. Tržaški grb: Zlat nad rudečim po čez razdeljen štiti; na zgornjem polju kronan črn dvoglavi orel, na zdolnjem z belim brunom prepasane polovici nahaja se zlata sulica sv. Sergija. Deželna barva: rudeče-belo-rudeča itd. Navjaveč barv obsega predarelski grb, kateri je pravi konglomerat malih grofijskih grbov; a deželna barva je pri vsem tem le rudeče-bela. Goriško-Gradiški grb je sestavljen iz dveh grbov: iz goriškega in gradiškega; desno (goriško) polje je razdeljeno v dve polovici; desna je šestkrat sreberno-rudeče prepasana, na levi pa vidimo na modrem polju kronanega zlatega leva. Levo (gradiško) polje zlato nad modrim je počesno razdeljeno, na njem visi srebern sidro-križ (Ankerkreuz). V goriške polovici vidimo torej sreberno, rudečo, modro in zlato barvo, v gradiške pa zlato, modro in srebrno barvo. A obe polovici ste zedinjeni v en sam grb in to uže od leta 1743, od kar je namreč nekdanja gradiška gofija po grofih Eggenbergih prišla v najtesnejšo zvezo z goriško, združivši se z njo v pokneženo grofijo goriško-gradiško. Mi torej zdaj ne moremo več govoriti o goriške grofiji, o njenem grbu in o njenih barvah, pa tudi ne gradiške grofiji, o njenem grbu in o njenih barvah, ampak samo o goriško-gradiške poknežene grofiji, katera ima svoj skupen grb, kakor smo ga zgoraj popisali, in svojo skupno deželno barvo belo-rudečo, ki je zdaj tudi z ministersko pravno-veljavno določbo kot taka proglašena. Dalje ni res, kar trdi »Avstrijan«, da je rumeno-rudeča habsburška, rumeno-rudeče-bela solnograška, belo-rudeča hrvaška, modro-rumena istrska barva. Habsburška barva je belo-rudeča, solnograška je rudeče-bela, hrvaška je rudeče-belo-modra, istrska je zlato-rudeče-modra. Tako vsaj popisuje deželne grbe in barve »Tableau des österreichischen mittleren Reichswappens etc.« ko-jega je vis. c. k. naučno ministerstvo odmenilo za šolsko rabo, in strokovnjak o tej zadevi, gim. prof. gospod Majonica nas zagotavlja, da je ta popis zanesljiv in istinit. Po vsem tem se ne moremo nikakor

udati temeljitemu (?) dokazu, ki nam ga je priskrbel goriški tednik o naših deželnih barvah.

K.
Kako znajo judje bogateti. V Črnovicah v Bukovini je bila te dni silno mikavna porotna pravda pred sodnijo, h kateri se je vse gnetlo — nekaj zavoljo velike goljufije, nekaj pa zavoljo zatočenca bogatega juda; ki si je prigoljufal skoro en milijon. V kratkem posneta je dogodba taka. Pred nekoliko leti je bil prišel ubog jud Ensler k nekemu bogatemu grajščaku ter vzel njegovo posestvo v najem. Bil je izvrsten gospodar, to se je k malu pokazalo, ker grajščakovo premoženje je šlo zmiraj bolj rakovo pot, judova mošnja se je pa vedno debelila. Na zadnje je prišlo tako daleč, da je prvi ubožal, zadnji pa postal bogatin. Ker se je grajščaku in tudi drugim to vendar prečudno zdelo, zato so začeli nadrobneje preiskavati in pri tem so našli toliko, da so mogli juda prijeti in pred pravico postaviti. Preiskava je spravila prozno reč na dan, pokazalo se je, da je jud s pomočjo gozdarja in poljskega nadzornika ogoljufal grajščaka za najmanj 300.000 gld. — Pri javnej obravnavi pred porotniki je jud vse tajil in se silno surovo vedel, a priče, če tudi jih je skušal on in njegovi ljudje z denarjem podkupiti, dokazale so njegovo krivdo. Ta obravnava je bila sama ob sebi pa zelo burna in mikavna še zato, ker so judovi prijatelji po tem, ko so videli, da je njemu ta velikanska goljufija po vsem dokazana in da ga mora krivega spoznati vsaka pravica, bili tako predrzni, da so hoteli z denarjem podkupiti porotnike s tisočaki; ti pa so to naznanili sodniškemu načelniku in izročili mu prejete tisočake. Na to je celó njegov zagovornik rekel, da takega človeka ne more zagovarjati; sodnija pa je dala prijeti več judov in judinj, ki so skušali podkupiti priče in porotnike, ker Ensler je neki nad 50.000 gld. hotel potrositi za podkup priče, porotnikov in morda še celo sodnikov. Poslušalci so od razburjenosti kar teptali z nogami, ko so take grozne reči slišali. Iz tega se vidi, da jud, kakor on za denar vse stori, misli, da se za denar tudi vse dobi. Pa ta pot se je Ensler zmotil, porotniki so ga osodili zavoljo goljufije, sodnija pa mu pripoznala 6 let teške ječe in da mora ogoljufanemu grajščaku povrniti 300.000 gld.

Kako se v italijanskih šolah zemljepisja uče? V zemljepisnej knjigi, ki je uvedena v nižji srednji šolah na Italijanskem, stoji to le: Kako je Italija politično razdeljena? Odgovor: Italija ima te politične dele: 1. kraljestvo Italijo, ki obseza največji del italijanske zemlje; 2. republiko S. Marino; 3. Tirolsko in Istro, ki so del Avstrije; 4. Korsiko in okraj Nicos, ki spadate pod Francosko; 5. Tesin, ki je del Švice in 6. Malto, ki je pod angleškimi gospostvom.

Izvenredno odlikovanje. Pri zadnji paradi v Moskvi je zapazil črnogorski knez Aleksandrovega vojaškega zavoda gojenca, ki je bil odličen s križem sv. Jurja. Na knežovo vprašanje, kde je križ dobil, odgovoril je, da je kot lovec krojval v tekinskej vojni i da mu je Skobelev sam križ na prsa pripel. Knez je takoj poprosil carja, naj mu dovoli, da sme mladenci dati zlato črnogorsko svetinjo za junaštvo. Car je prošnjo uslišal, in knez je z lastnih prs odpel svetinjo za junaštvo ter jo pripel presrečnemu mladenci na prsa.

Prva električna ladija. V Londonu na reki Temse so zadnje dni poskusili ladijo, katero goni elektrika. Poskušnja se je tako dobro obnesla, da so se vsi čudili posebno, ker je bilo zelo slabo in viharno vreme.

Katoliško prebivalstvo v Novem Yorku se je od leta 1845 sem silno pomnožilo. Takrat je imel Novi York 400.000 prebivalcev, lansko leto pa jih je bilo 1.300.000. V letu 1845 je bilo v tem mestu 50.000 katoličanov, sedaj pa jih ima 600.000. Če se bo katoliško prebivalstvo tako množilo, bode v 10 letih mesto popolnem katoliško.

Zoper kletev. V Gahani, majhnem mestu v Ameriki, prepovedal je mestni odbor kletvinjo pod ostro globo. Pred nekoliko dnevi je bil zatožen neki G. Styler, da kolne in se roti ter obsojen, da mora platiti pravne troške in 33 dolarjev globe. Tako je prav, surovost in hudobnost treba zatirati; tudi v Trstu prav nič ne bi škodilo, ako bi se bogokletcem kamen na jezik privezal.

Gospodarske in trgovinske stvari.

O letošnji trgatvi. Na Vipavskem je bila silno slaba trgatve, posestniki, ki so imeli navadno 300 do 500 veder vina, imajo letos komaj 50 veder. Prav tako je na Krasu; zadnje nevihte so uničile nad polovico pridelka. Vse je prav lepo stalo in bi bili imeli letos Kraševci izvrstno trgatve, da ni bilo onih neviht. Na Furlanskem pa imajo toliko vina, da uže davno ne toliko, in v Istri se je tudi trgatve obnesla prav izvrstno. Vina zbog tega ne bodo draga letos.

O zemljiškem davku. Osrednja komisija za uredbo zemljiškega davka ima še velikansko delo pred sabo, predno se ta davek pravično razdeli. Ona je cenila donodke, izvirajoče iz zemljiških pridelkov, na 169.640.072 gld. v vsej Avstriji. Davkarske komisije posameznih dežel pa so jih cenile za 5^{1/2} milijonov nižje, tako da bi znašal ves dohodek v Avstriji 164.087.875 gld. Ker po zakonu določena vsota zemljiškega davka za vso Avstrijsko znaša 37.500.000 gld. tedaj spada po cenitvi osrednje komisije na 100 gld. zemljiških dohodkov 22 gld. 10 kr. davka; po cenitvi deželnih komisij pa 22 gld. 80 kr. tedaj 80 kr. od 100 gld. več, nego po računih osrednje komisije. Osrednja komisija ima tedaj nalogo da pretrese in reši cenitve deželnih komisij, ki gotovo niso vse v enakem duhu in po enake meri cenile, da tako poravna neopravičene olajšave ali obtežje. Posamezne deželne komisije so ravnale po zelo različnih merilih, to dokazujejo te le številke: tirolska deželna komisija je dohodek najbolj skrčila ter jih cenila za polnih 14^{1/2}

niže od osrednje komisije. Za to deželo je Goriško, ki zahteva znižanje za 5,6 odstotkov. V tistih deželah pa, v katerih je bil največji hrup zoper cenitev osrednje komisije, to je v nemških kronovinah, pa pri končnem določanju reklamacij niso našli nobenega vzroka, zahtevati toliko odbitka. Tako reklamira Gorenje Avstrijsko 4,7 odstotkov, Štajersko 4,2 odstotkov, Dolenje Avstrijsko 3,4 odstotkov. Te številke pričajo, da je osrednja komisija vestno in pravično postopala. Daljereklamirajo: Česko 17. odstotkov, Galicija 3,1 odstotkov, Moravsko enoliko; Kranjsko in Silesko po znižanju v letu 1880 še 2,1 in 2,4 odstotke. Bukovina zahteva 4,3 odstotka znižanja. Po cenitvi deželnih komisij i na podlogi davkovskega merila (22,9 odstotkov) plačevali bi *mazj*: Gorenja Avstrija 33.220 gl., Tirolsko 141.571 gl., Štajersko 19.284, Goriško 8.078 gl., Bukovina 3.793 gl.; in več bi plačevali: Dolenja Avstrija 4.493 gl., Kranjsko 9461 gl., Dalmacija 8273 gl., Češko 212.215 gl., Moravsko 23.840 gl., Galicija 23.642 gl. Iz tega se vidi, koliko dela ima še osrednja komisija, da pravično uravna vse te razmere, nobenej deželi v škodo ali v korist. Pojde posebno za Tirolsko, ki zahteva največ odbitka, in za Češko, kateremu preti največje breme. Če še omenimo, da je reklamacije vložilo 29.000 občin v državi, katere reklamacije se nanašajo na 9.100.000 parcel, i da je v državi le 1.500 občin, ki niso vložile reklamacij, ni nam treba naglašati, kako ogromno delo ima osrednja komisija za zemljiško vredbo.

Bosne veliko bogastvo so gozdi. Polovico bosniške in hrčegovinske zemlje pokrivajo zelo lepi gozdi, ki obsegajo 500 štirjaškin milj, ali 2.865.000 hektarov. Peti del teh gozdov bi se sedaj lahko posekal in bi dal ta les 140 milijonov kubičnih metrov. Samo ob sebi pa se umeje, da se zdaj veliko manj gozdov poseka, ker manjka dobrih cest.

Vina na Italijanskem so letos pridelali 32 milijonov hektolitrov; 5 milijonov hektolitrov več, nego lansko leto. — Na vsacega prebivalca Italije pride na ta način 1 $\frac{1}{4}$ hektoliter vina.

Žita iz Amerike se je letos pripeljalo v Evropo od 1. avgusta do 26. septembra in sicer: pšenice 11.975.550 hektolitrov, turšice 126.180 hektolitrov, in moke 760.000 vreč. Toliko žita doslej še nobeno leto in po tako nizki ceni, ni prišlo v Evropo, a pride ga do konca leta še mnogo. Lansko leto se je iz Amerike uvozilo 8.227.300 hektolitrov pšenice, 3.194.350 hektolitrov turšice in 523.000 vreč moke. — Amerikansko žito preti našemu kmetu pogubo i ni več daleč doba, ko bodo morale vse evropske vlade zemljiški davek odpraviti, da kmetijstvo popolnem ne propade.

Za slavnost blagoslovenja zastave delniškega podpornega društva sta še darovala gg.: J. Role 25 kr. in L. Peric 1 gl., katera sta bila slučajno izpuščena.

Listnica uredništva. Gosp. dr. B. v L. Razglas zastran podkovske šole, ni bil priložen; ker ga tudi v drugih časnikih do danes nismo našli, obžalujemo, da ga nismo mogli priobčiti.

Listnica opravištva. Nekateri gosp. naročniki imajo navado, da pošiljajo ali izročajo svojo naročnino temu ali onemu prijatelju v Trstu, češ, naj jo o priliki da opravištvu. Ker se je po pozabljivosti takih prijateljev godil uže večkrat nered, prosimo, naj se denarji pošiljajo ali donajajo edino le opravištvu, via Zonta 5. l. p. katero je za vse denarstvene zadeve odgovorno. — *Gosp. J. P. v G.*: Vi se kregate nad nami, da smo Vam lista pošiljatev ustavili. Mislimo, da bi imeli mi dosti več vzroka, Vas pokregati, ki zaostajate vedno z naročnino. Ko bi imeli dosti Vam enakih naročnikov, bila bi «Edinost» uže davno utonila — v jadranskem morju.

† **Marija Knaus, rojena Mankoč.**

Ni je več mej nami; na njenej rakvi plaka tužni soprog, dvojica malih otrok, ljubeči oče, več dobrih bratov, sester, svakov in drugih sorodnikov in vse polno prijateljev in znancev. A to plakanje niso navadne žalostinke; one prihajajo iz globine srca, ker ranjke nismo spoštovali iz posvetnih obzirov, ona si je pridobila temveč naša sreča in jih navdajala z visokim spoštovanjem zbog njenih prelepih krščanskih krepostij. Videli smo to plemenito bitje prvičkrat na ležišču bolne, nam predrage, a njej še čisto malo poznane osebe; ta angeljska požrtovalnost, to kristijansko zatajevanje same sebe, ta evangelijska ponižnost, to mirno vedenje polno boljše zavesti — bilo je morda najbolji lek bolniku; a nas je potrdilo v boljšem menenju o človečanstvu in nekdo izmed nas je rekel: «Še so na svetu ljudje po volji in izgledu našega Zveličarja». In več let potem smo opazovali to plemenito bitje, pa nikoli ni oslabeledo to naše menenje, to naše prepričanje. Opazovali smo v ranjki vedno tisto globoko versko prepričanje, ki daje človeku moč, da more voljno prenašati vse reve in težave v tej dolni solz; voljno je prenašala vse bridkosti, pri tem pa tolažila druge in pomagala na vsako stran; z največjo udanostjo je prenašala dolgo, hudo bolezen, in ne plašno, bojazljivo, ampak kakor v božjo voljo udana ostrčena zmagovalka je gledala v oko nemilej smrti; prepričanja v božjo neskončno milost, udanost v njo in mir je izraževalo njeno obličje, ko je vzdahnola preblago dušo. Mi prijatelji plakamo na njenem grobu in obžalujemo, da nas je prerano zapustilo to blago bitje; njeni sorodniki jej postavijo vidljivi spomenik; a najlepši, neminljivi spomenik si je postavila sama po svojih ljepih krepostih v srcih vseh prijateljev in znancev. Tudi mi hočemo vsaditi na njen grob prekrasno cvetico — cvetico upanja, da se bomo, ako nam Bog da milost, da njo posnemamo v življenji in zadnji uri, zopet videli tam, kder ni zavisti, ni človeške strasti, kder kraljuje mogočni nebeški mir.

Prijateljska rodbina.

Tržno poročilo.

Kupčija je v obče slaba, vse jadikuje in da ne bi bilo letos v Trstu razstave, bilo bi moralo mnogo delalcev kruha stradati. Pobljšanja je torej treba, silno treba in vse nade stavijo zdaj trgovci na še precej dobro letino v mnogih notranjih deželah.

Kava — še vedno v prav slabem obrajtu. Tega blaga leži še dosti neprodanega zunaj Trsta, zato še par mesecev ne bo kupčije. Prodalo se je te dni 1000 vreč kave Rio po gl. 34 do 45 $\frac{1}{2}$. Santos velja gl. 48 do 60, Java 63 do 65, Portorico gl. 86 do 95, Ceylon plant gl. 90 do 135.

Olje — v srednjem obrajtu brez posebne kupčije. Jedilno velja gl. 40 do 42, namizno gl. 50 do 63, bombažno gl. 38 do 42, zadnjega cene so jako trdne.

Sadje — Rožiči gl. 7 do 10, fige v vencih gl. 19, v sodih gl. 14, limoni gl. 4 do 9, mandlji gl. 70 do 76, cvebe Eleme gl. 30 do 35, rozine Sultan gl. 30 do 44, opaša gl. 21 do 22.

Sladkor — brez spremembe, kupčija neznatna, sladkor v štokih gl. 35 do 36 $\frac{1}{2}$, v vrečah Pilé gl. 33, do 34 $\frac{1}{2}$.

Riž — italijanski gl. 13 $\frac{1}{4}$ do 21 $\frac{1}{2}$, indijski gl. 12 do 13.

Petrolje — tendenca za više cene. Denes stane petrolje gl. 9 $\frac{1}{2}$ do 9,60.

Domači pridelki — Kupčija mlahova, cene fižola primerno nizke. Rudeči fižol nov velja gl. 10, bell gl. 10, bohinec gl. 11, mešani gl. 7 do 8. Maslo gl. 80 do 95, korun gl. 3 do 3 $\frac{1}{2}$.

Žito — Malo kupčije; pri vsem tem so cene trdne. Denes velja pšenica gl. 10 do 10 $\frac{1}{2}$, koruza gl. 7 $\frac{1}{2}$, do 8 $\frac{1}{2}$, oves gl. 6 $\frac{1}{2}$, do 7 $\frac{1}{2}$.

Les — Nekoliko več prašanja, cene stalne. Colarce štajerske in kranjske gl. 66 do 70, uso Afrika gl. 53 do 55, škurete gl. 40 do 42.

Seno — gl. 1.70 do 1.80, kupčija srednja.

Slama, — škopa gl. 1.20.

Borsno poročilo.

Tendenca slaba, mlahova, kurzi niži, ker manjka denara. Valute in devize v boljšem obrajtu, vendar pa neznatni promet.

Dunajska borisa

dne 10. oktobra.

Enotni drž. dolg v bankovcih	76	gl.	75	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	77	»	50	»
Zlata renta	95	»	70	»
1860 državni zajem	92	»	65	»
Delnice narodne banke	826	»	—	»
Kreditne delnice	311	»	30	»
London 10 lir sterlin	119	»	35	»
Napoleon	9	»	47	»
C. kr. cekini	5	»	65	»
100 državnih mark	58	»	35	»

MARIJA KNAUS,

rojena Mankoč

je v Gospodu zaspala po dolgej in mučnej bolezni denes ob 8 uri zjutraj v 34. letu, prevedena se Sv. zakramenti za umirajočo.

Žalujoči soprog Ivan, sinovi Ivan, Maks, oče Jakob, bratje Jožef, Ivan, Jakob, Ferdinand, sestre Karolina, Ana, Antonija, Ljudmila in svaka Eduard Margreiter in Bogdan Ternovec dajo na znanje to žalostno vest vsem sorodnikom, prijateljem in znancem.

Pogreb bude v sredo, 11. t. m. ob 10 $\frac{1}{2}$ uri zjutraj iz pred hiše Via della Fontana, št. 232.

Priporočena naj bude ranjka blagemu spominu. Trst, 9. oktobra 1882.

Št: 319

o. š. s.

Razpis

službe učitelja III. plačilne verste po postavi 4. marea št. 9 drž. zak. na štirirazrednici v **Komnu**, kakor tudi na enorazrednici v **Štorjah** in službe učiteljice ročnih del na ljudskih šolah v **Škerbini**, **Temnici** in **Kostanjevici** vkup z letno plačo 200 gold.

Prošnje naj se po predpisani poti vložijo pri c. k. okrajnem šolskem svetu v **Sežani** v dobi 6 tednov po prvem priobčenju tega razpisa v listu «Osservatore Triestino».

C. k. okrajni šolski svet

v **Sežani**, 6. oktobra 1882.

Menažerija Bachova.

Od nedelje 24. t. m. naprej je ta menažerija odprta od 9. ure zjutraj do 8. zvečer, in vsak dan ste 2 predstavi, ob 4 $\frac{1}{2}$ in 6 $\frac{1}{2}$ popoldne. Cene so se znatno znižale, in plati se za 1. sedež 60 soldov, za 2. sedež 20 soldov, za 3. sedež 15 soldov. Vojaki in otroci plačujejo na tretjem sedežu po 10 soldov. 8—5

Krojač Anton Bonne

se je preselil dne 24. avgusta 1882 na «**Piazza S. Caterina**» Nr. 1, prvo nadstropje (blizu gostilne «Eiskeller».) 12—11

Trgovska tvrčka

G. Milesiö

v Trstu

odpošilja s poštnim povzetjem v majhnih balcah po 4 $\frac{1}{2}$ kilgr. prosto carine in voznine na vse kraje avstro-ogrsko države po sledečih cenah na debelo:

Ceylon plant najfinejo	1 kilogr.	gl.	1.70
« biser (Perl) naravno zeleno	»	»	1.95
« Manila biser, blede, jako fino	»	»	1.60
« Kuba debelo zrnato najfinejo	»	»	1.75
« St. Domingo	»	»	1.45
« Java najfinejo zeleno	»	»	1.42
« Zlata Java (lepo rumeno)	»	»	1.54
« Santos najfinejo, zeleno	»	»	1.36
« Rio zbrano	»	»	1.30
Riž namizni najfineji	»	»	—40
« Rangoon I. vrste	»	»	—34
Namizno olje francosko v kositarjih po 4 kilogr.	»	»	1.28
« Monte St. Angelo ital.	»	»	1.15
Makaroni, pravi napolski v zabojih	»	»	—56

Odpošilja nadalje vsakovrstne začimbe, južno sadje, francoski žafran, najfinejo čokolado, vsakovrstne sladčice po najnižjih cenah.

Na zahtevanje pošilja franko tudi obširne cenike. 7

C. k. privilegirano društvo

Riunione Adriatica di Sicurtà

v Trstu.

Zavaruje proti požarom. Provozu po suhem, rekah in morju, proti toči, na življenje v vsih kombinacijah.

Glavnica in rezerva društva dne 31. decembra 1881: Glavnica društva gl. 3.900.000.— rezervni fond od dobičkov 625.937.09

« za pokritje premikanja vrednosti efektov 161.500.— Premijna rezerva vsih oddelkov 6.688.505.— Reserva za škodo 284.591.—

V portfelju:

Premije, ki se imajo potirjati v prihodnjih letih 13.206.696.47

Skupni znesek vsih škod plačanih od 1. 1838 do 1881 gl. 103.255.007.57

Urad ravnateljstva

Via Valdirivo, št. 2 (v lastnej hiši). 24—7

Lekarna Josipa Udovicich-a v Trstu

Via Farneto in S. Giacomo in Monte.

Pripoznanji uspeh

po več tisoč ljudéh, kateri so rabili mojo nedosegljivo, po meni samemu izdelano

eterično tinkturo iz rastlin

proti kurtim očesom, izrastkom in trdeji koži mi daje povod, da javim, da nobena druga tinktura, katere koli hâte ne more prazročiti tolikih uspehov, kakor moja. — Na vsaki steklenici je moj podpis. Glavna zaloga za TRST v lastnih lekarnah, Via Farneto in S. Giacomo in Monte in pa v lekarni G. B. Foraboschi na korusu. V drugih mestih domačih in inostranskih dobiva se v vsih večih lekarnah. Pošilja se le spoštanim povzetjem. 13—12 Cene steklenice z navodom za rabo 60 soldov; zunaj Trsta pa 80 soldov

The **Singer Manufacturing & C.**

New-York.

Ako se plati vsak teden samo

eden goldinar

dobi se

Originalni

Singer - jev šivalni stroj,

in to brez povišanja cene.

Poročstvo se daje za pet let, poduk na domu brezplačno

G. NEIDLINGER,

generalni agent

V Trstu, Corso, palača Modello

Šivanke za Singerjeve šivalne stroje komad

3 kr. in tucat 30 kr. (13—8)

Vozni red železnice za Trst.

Od 1. junija 1882 naprej.

Odvoz iz Trsta.

6.40 zjutraj (brzovlak) (I., II., III.) do Ljubljane od tam naprej I. II. razred) na Dunaj, zveza z Reko, Puljem, Bruckom, Zagrebom, Beljakom, Celovcem, Bolzanom.
6.50 zjutraj (brzovlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan, Rim
9.05 zjutraj (omnibus-vlak) v Nabrežino, Videm, Benetke.
10.05 zjutraj (poštni vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza s Pešto, Bruckom, Zagrebom, Karlovcem, Siskom.
6.05 popoldne (omnibus-vlak) (I., II., III.) v Nabrežino, Videm Benetke, Milan, Rim.
6.— popoldne (poštni vlak) na Dunaj, zveza z Reko, Pešto, Bruckom, Beljakom, Zagrebom, Karlovcem, Siskom, Celovcem, Bolzanom
8.— zvečer (kurirski vlak) (I., II., III.) na Dunaj, zveza s Pešto, Kanjžo, Bruckom.
8.15 zvečer (mešan vlak) (I., II., III.) v Ljubljano, Polo, Bruck, Beljak, Alo.
9.— zvečer (omnibus-vlak) v Nabrežino, Videm, Benetke, Milan.

Dolaz v Trst.

6.— zjutraj (mešan vlak) (II., III.) iz Ljubljane, Beljaka, Celovca, Pole
7.36 zjutraj (omnibus-vlak) iz Milana, Benetke.
8.10 (kurirski vlak) (I., II., III.) iz Pešte, Dunaja.
10.26 (poštni vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Reke, Siska, Zagreba, Pešte.
11.26 (omnibus-vlak) iz Rima, Milana čez Nabrežino.
6.21 zvečer (poštni vlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Hrvatskega, Ogrskega.
7.45 zvečer (omnibus vlak) iz Kornila čez Nabrežino.
9.15 zvečer (brzovlak) iz Italije čez Nabrežino.
9.51 zvečer (brzovlak) (I., II., III.) iz Dunaja, Ljubljane zveza z Reko.
12.15 v no i (omnibus-vlak) iz Italije čez Nabrežino.